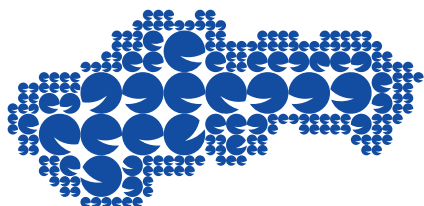

SLOVENSKÁ REČ

80 • 2015 • 1–2

ČASOPIS PRE VÝSKUM SLOVENSKÉHO JAZYKA
ORGÁN JAZYKOVEDNÉHO ÚSTAVU ĽUDOVÍTA ŠTÚRA SAV

SLOVENSKÁ REČ

Časopis pre výskum slovenského jazyka.
Založený v roku 1932. Orgán
Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra
Slovenskej akadémie vied

SLOVAK SPEECH

Journal for the Slovak Language Research.
Founded in 1932. Published by Ľudovít Štur
Institute of Linguistics,
The Slovak Academy of Sciences

HLAVNÝ REDAKTOR VÝKONNÁ REDAKTORKA REDAKČNÁ RADA

Slavomír Ondrejovič
Jana Wachtarczyková

EDITOR-IN-CHIEF EXECUTIVE EDITOR EDITORIAL BOARD

Ján Bosák (Bratislava), Klára Buzássyová (Bratislava), Juraj Dolník (Bratislava), Ľubomír Ďurovič (Lund – Švédsko), Miroslav Dudok (Bratislava), Ján Findra (Banská Bystrica), Siniša Habijanec (Záhreb – Chorvátsko), Björn Hansen (Regensburg – Nemecko), Martina Ivanová (Prešov), Ľubomír Kralčák (Nitra), Mark Lauersdorf (Kentucky – USA), Milan Majtán (Bratislava), Martin Ološtiak (Prešov), Oľga Orgoňová (Bratislava), Ján Sabol (Košice), Daniela Slančová (Prešov), Pavol Žigo (Bratislava)

REDAKTORKA ANGLICKÝCH TEXTOV TECHNICKÝ REDAKTOR

Júlia Behýlová
Vladimír Radík

ENGLISH LANGUAGE EDITOR LAY OUT

Časopis je citovaný v databázach

Scopus (Elsevier), Linguistic Bibliography / Bibliographie Linguistique (Brill), The Year's Work in Modern Language Studies, Central European Journal of Social Sciences and Humanities, Bibliografia Językoznawstwa Slawistycznego, Naviga (Softweco), ProQuest – Linguistics & Language Behavior Abstract (LLBA), Summon (Serials Solutions/ProQuest), WorldCat (OCLC)

Indexed in databases

Periodicita

Vychádza 6 čísel 3-krát ročne

Periodicity

Published 6 issues, 3 times per year

Adresa redakcie

 813 64 Bratislava, Panská 26, Slovensko,
tel. +421-2-54431756, e-mail: slovenska.rec@juls.savba.sk, www.juls.savba.sk

Address of editor's office

Elektronická verzia časopisu je dostupná na

<http://www.juls.savba.sk/ediela/sr/>

The electronic version of journal is available at

Informácie o predplatnom podáva a objednávky prijíma redakcia

Subscription information and booking are received by editor's office

Výhradný distribútor na Slovensku

 SAP – Slovak Academic Press s. r. o., Bazová 2, 821 08 Bratislava.
E-mail: sap@sappress.sk, www.sappress.sk. Registračné číslo 7089.

Distributed in Slovak Republic by

Objednávky do zahraničia prijíma a vybavuje

 SLOVART G. T. G. Ltd., Krupinská 4, P. O. Box 152, 852 99 Bratislava, Slovakia,
tel.: +421-2-63839472, fax: +421-2-63839485, e-mail: info@slovart-gtg.sk.

Foreign orders executed by

Časopis je v predaji v kníhkupectve Veda

Štefánikova č. 3, Bratislava

The journal available at Veda bookshop

Návrh a grafické spracovanie obálky

 Design and cover design graphic processing by
Jana Wachtarczyková, Martina Cebecauerová

ISSN 0037-6981 (tlačená verzia)

EV 3695/09

ISSN 1338-4279 (verzia online)

Toto číslo vyšlo v apríli 2015

OBSAH / CONTENTS SR 1 – 2/2015

ÚVODNÍK

- 3-5 **Slovenská jazykoveda v roku 2015**
Slovak Linguistics in the Year 2015
Slavomír Ondrejovič

ŠTÚDIE A ČLÁNKY / STUDIES AND ARTICLES

- 6-19 **K problému etymologickej totožnosti slova: Etymologické príspevky k štúdiu lexiky staršej slovenčiny**
Notes on the Problem of Etymological Identity of a Word: Etymological Contributions to the Study of Older Slovak Lexicon
Lubor Králik
- 20-36 **Výskum slovenskej slovotvorby v poslednom štvrt'oročí. II. časť**
Research of the Slovak Word-Formation in the Last 25 Years. Part II.
Martin Ološtiak
- 37-72 **Slovensko-česká a česko-slovenská dvojjazyčná lexikografia. Vývinový prehľad od 19. storočia po súčasnosť. II. časť**
Slovak-Czech and Czech-Slovak Bilingual Lexicography. An Overview of the Development from the 19th Century up to the Present Time. Part II.
Katarína Gajdošová

DISKUSIE A ROZHĽADY / DISCUSSIONS AND HORIZONS

- 73-83 **Nejednoznačnosť pri písaní niektorých typov vlastných mien**
Ambiguity in Writing of Some Types of Proper Names
Andrej Závodný

SPRÁVY / REPORTS

- 84-92 **Správa o činnosti JÚLEŠ SAV za rok 2014**
Activity Report of Ľudovít Štúr Institute of Linguistics SAS for the Year 2014
Bronislava Chocholová
- 93-94 **Noc literatúry prvýkrát aj na Panskej 26**
Night of Literature for the First Time at Panská Street 26
Gabriel Gaži – Anna Ramšáková – Jana Wachtarczyková

RECENZIE / REVIEWS

- 95-101 **Je jazyk úkladný?**
Is the Language Wicked?
Slavomír Ondrejovič
- 101-104 **Kartografické spracovanie priezvisk z územia Maďarska**
Cartographic Description of Surnames from the Territory of Hungary
Pavol Žigo
- 105-109 **Výklady motivácie a príbehovosť slovenských priezvisk**
Interpretations of Motivation and Stories of the Slovak Surnames
Andrej Závodný
- 109-114 **Čože je to päťdesiatka alebo letná škola SAS oslavuje okrúhle výročie**
50 Years of Existence is Nothing Extraordinary or the Summer School of
Slovak Language and Culture Studia Academica Slovaca Celebrates its
Golden Jubilee
Tomáš Lakatoš
- 114-118 **Aktuálne didakticko-popularizačné spracovanie slovenských nárečí**
Actual Teaching/Dissemination Processing of Slovak Dialects
Jozef Bilský

KRONIKA / CHRONICLE

- 119-122 **Neuveriteľné jubileum profesora Ľubomíra Ďuroviča**
Incredible Anniversary of Professor Ľubomír Ďurovič
Slavomír Ondrejovič
- 122-124 **Mladý jubilant Pavol Odaloš**
Young Honoured Person Pavol Odaloš
Vladimír Patrás
- 124-126 **Za profesorom Petrom Királyom**
In Memory of Professor Peter Király
Pavol Žigo

ROZLIČNOSTI A ROZHOVORY

- 127-130 **Nové kľúčové slovo ekonomiky – startup/start-up**
New Keyword of Economics – Startup/Start-up
Jana Wachtarzyková

Slovenská jazykoveda v roku 2015

1. Ani rok 2015 nie je vo svete klasickým „filologickým“ rokom, akým boli napríklad roky 2001 a 2008. Organizácia spojených národov vyhlásila rok 2015 za *Medzinárodný rok rozvojovej spolupráce*. Pre nás na Slovensku je však aj rok 2015 filologický až-až. Je to totiž štúrovský rok. Ľudovít Štúr, tvorca dnešnej spisovnej slovenčiny, sa narodil, ako všetci vieme, 28. októbra 1815, teda pred 200 rokmi. Napokon rok 2015 vyhlásila za Rok Ľudovíta Štúra aj vláda Slovenskej republiky. Pripomeňme, že k významnej udalosti v dejinách Európy došlo už aj tesne pred narodením Ľudovíta Štúra – 8. októbra 1815: v ten deň bol porazený Napoleon, ktorý dlhé roky držal Európu v šachu, presnejšie povedané vo svojej moci. V bitke pri Waterloo sa stretol v boji so spojeneckými vojskami a ich veliteľom vojvodom z Wellingtonu, kde bol nakoniec úspešne porazený. Európske dejiny sa vtedy navždy zmenili. Napoleonovi sa vo svojom diele venoval neskôr aj Ľudovít Štúr. Nepísal o ňom však zväčša nijako oslavne.

Jazykovedný ústav L. Štúra nesie meno tejto zakladateľskej osobnosti aj vo svojom názve a jeho portrét uchováva vo svojom logu, takže – podľa očakávania – ústav pripravuje v tomto roku niekoľko akcií, špeciálne zameraných na uvedené výročie. Pripravujeme spolu so Slovenskou jazykovednou spoločnosťou na 26. – 28. októbra 2015 už 12. stretnutie slovenských jazykovedcov v Častej-Papierničke pod názvom *Jazykovedné dielo Ľudovíta Štúra v historických a súčasných interpretáciách*. Predpokladáme, že práve pri tejto príležitosti sa znovu raz detailne zhodnotí miesto Ľudovíta Štúra dejinách i jeho prínos a prehodnotia sa aj inšpirácie jeho jazykovedného diela pre dnešok. Organizátori podujatia pritom očakávajú, že sa účastníci stretnutia vyhnú opakovaniu zbytočných mýtov a nadbytočných príkras. Nemalo by teda ísť o oslavno-kalendárové vystúpenia, ale skôr o analýzy a interpretácie, neobchádzajúce ani kontroverzné témy, akými boli napr. diskusie a polemiky Ľudovíta Štúra s Jánom Kollárom, Jonášom Záborským, Karlom Havlíčkom Borovským či Andrejom Lanštiakom, Štefanom Launerom a s inými „národnými hriešnikmi“ a akým ostáva doteraz aj jeho – podľa niektorých kontroverzné, podľa iných nepochopené – dielo *Slovanstvo a svet budúcnosti*. Na podujatí sú preto vítaní predovšetkým autori, u ktorých je predpoklad, že sú schopní a ochotní odosobniť sa od opakovaných kliše a priniesť svieži pohľad na Ľudovíta Štúra ako jazykovedca, na jeho dielo a dobu z pohľadu 21. storočia.

Ďalšia „štúrovská“ akcia sa bude konať v Starej tržnici na Námestí SNP. Uvedené podujatie s názvom *Štúr – žúr*, na ktorom vystúpia aj herci, hudobné skupiny a hostia, ktorí majú blízko k Ľudovítovi Štúrovi, organizačne zabezpečuje Lucia Satinská so svojím tímom. Podobného razenia je aj súťaž s názvom *PoŠTÚRenie mýtu*, ktorú organizuje zahraničný lektorát a mala by netradičným spôsobom posilniť pripomenutie Ľudovíta Štúra pre účastníkov slovenských lektorátov v zahraničí. Súčasťou súťaže by mala byť aj osobitná Cena riaditeľa jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV. Od začiatku roka 2015 sa odvíja séria prednášok o jazyku v roku Ľudovíta Štúra v novej budove Slovenského národného divadla, ktorú moderuje pracovníčka nášho ústavu a herečka Ingrid Hrubaničová.

2. Ako aj po iné roky i teraz nás v tomto slovenskorečovom úvodníku zaujíma, ako u nás bežal život (predovšetkým jazykový a jazykovedný) pred sto rokmi, teda v roku 1915. Bol to čas, keď už bolo asi všetkým jasné, že vojnový konflikt nie je nijakou epizódou dejín a že jej koniec je v nedohľadne. Do tzv. veľkej vojny vstúpilo v apríli 1915 na strane Trojdohody Taliansko a na všetkých bojiskách prebiehala zákopová vojna so striedavými úspechmi na obidvoch stranách. Jozef Škultéty, šéfredaktor Slovenských pohľadov, vydáva však práve v tom čase (v roku 1915) populárnu príručku Sama Czambla *Rukoväť spisovnej reči slovenskej* po prvý raz vo vlastnej redakcii. Označuje pritom Sama Czambla za autora, ktorý v tejto príručke „pripomína umného prostofúdiina, akých stretávať na slovenských dedinách“ (doslov). Tým zrejme J. Škultéty – slohom adekvátnym pre dané obdobie – narážal na fakt, že viaceré dovtedajšie práce Sama Czambla sa vyznačovali „ťažkým štýlom“, kým rukoväť je omnoho uvoľnenejšia. Czamblovsko-škultétyovská príručka potom slúžila, ako je známe, na Slovensku ako základný zdroj poučenia o spisovnej slovenčine až do vyjdenia Pravidiel slovenského pravopisu v r. 1931.

Zo zahraničných udalostí stojí určite za zmienku aj to, že v r. 1915 založil Roman Jakobson Moskovský lingvistický krúžok, ktorý bol neskoršie známy predovšetkým ako (ruská) formálna škola, a v tom istom roku sa podarilo Bedřichovi Hroznému rozlúštiť chetitčinu, čím vlastne potvrdil to, čo vo svojom výnimočnom diele *Rozprava o prvotnom systéme vokálov v indoeurópskych jazykoch* predpokladal mladý Ferdinand de Saussure.

3. Vráťme sa však domov a do dnešných čias. Tak ako rok 1915 bol nepokojný a neznamenal pohodlný život ani pre tých, čo sa venovali jazyku a jazykovede, aj začiatok roka 2015 veští predovšetkým intenzívne turbulencie. V rámci uvedeného roka má prebehnúť záverečná fáza v procese štrukturálnej zmeny Slovenskej akadémie vied – transformácia (premena ústavov na vedecko-výskumné inštitúcie, príp. ich spájanie). V tejto chvíli nie je ešte jasné, čo tento pohyb prinesie pre slovenskú vedu, najmä pre tzv. spoločenské vedy a jazykovedu. Isté je len to, že sa to nejakou dotkne aj akademického a univerzitného lingvistického výskumu na Slovensku. Mô-

žeme len zopakovať, že dúfame, že „otrasy“, ktorým sa pri takýchto tektonických zmenách nedá vyhnúť, najmä ak sa šíria „zhora“, nebudú mať za následok zásadné obmedzenia v základnom i aplikovanom lingvistickom výskume a že – ak chceme byť ozajstnými optimistami – jazykovedná obec to nielen bez úhony „prežije“, ale prinesie jej to nové možnosti a podnety. A že to s ňou bez väčších problémov prežije aj náš časopis.

Slovenská reč otvára týmto dvojčísлом svoj 80. ročník, čo by si takisto zaslúžilo nejaké oslavné salvy. Slovenská reč patrí medzi najstaršie vedecké časopisy na Slovensku. Celkom najstarším vedeckým periodikom u nás sú, podľa všetkého, Bratislavské lekárske listy (Bratislava Medical Journal) založené v roku 1921, ktoré Národná rada Slovenskej republiky vyhlásila pri ich 90. výročí za kultúrne vedecké dedičstvo SR. Možno je načas, aby sa o takúto poctu uchádzala aj Slovenská reč, hoci na rozdiel od spomínaného impaktovaného medzinárodného lekárskeho časopisu, kde až okolo 60 % príspevkov pochádza od zahraničných autorov, Slovenská reč by mala ostať slovenská jazykom, predmetom skúmania aj prispievateľmi. Veríme, že aj tento jubilejný 80. ročník nášho časopisu prinesie množstvo podnetných článkov a ukáže svoju životaschopnosť v prúde času.

Slavomír Ondrejovič

poukazuje na chýbajúcu vybavenosť škôl učebnicami a kvalifikovanými učiteľmi, ako aj v spoločensko-sociálnych i zákonných a legislatívnych prekážkach (nedostatočná slovná zásoba rómčiny v lexike úradnej sféry a pod.). 43. zborník SAS je dôkazom toho, že aj po päťdesiatich rokoch existencie dokáže letná škola svojou sviežosťou a širokospektrálnou skladbou príspevkov osloviť a zaujať laického i akademicky vzdelaného čitateľa, ale predovšetkým samotných frekventantov. Prajeme jej ešte mnoho ďalších úspešných pokračovaní.

AKTUÁLNE DIDAKTICKO-POPULARIZAČNÉ SPRACOVANIE SLOVENSKÝCH NÁREČÍ

(KOVÁČOVÁ, V.: Vybrané kapitoly z dialektológie.

Ružomberok: VERBUM 2013. 304 s.). ISBN: 978-80-8084-933-7

Jozef Bilský

*Inštitút slovakistických, mediálnych a knižničných štúdií,
Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 17. novembra 1, 080 78 Prešov
e-mail: jozef.bilsky@gmail.com*

Publikácia Viery Kováčovej vznikla ako doplnková študijná literatúra v oblasti výučby predmetu dialektológia (okrajovo aj vývinu slovenského jazyka) a slúži ako podkladový študijný materiál k tomuto predmetu. Tvorba *Vybraných kapitol z dialektológie* bola motivovaná potrebami poslucháčov študijného programu učiteľstvo slovenského jazyka a literatúry (v kombinácii) na Filozofickej fakulte Katolíckej univerzity v Ružomberku, a to z dôvodu potreby vytvoriť aktuálne učebné texty a materiál pre prácu na seminári. Tejto práci môžeme prisúdiť aj popularizačnú funkciu. Tým, že je písaná populárno-náučným štýlom, domnievame sa, že práca pozdvihuje národné povedomie a u čitateľov vzbudzuje záujem o používanie či štúdium tejto jazykovednej disciplíny. Pedagogickú (výchovnú) funkciu autorka podopiera citátom I. Ripku, že miestne nárečie je znakom „uvedomovania si príslušnosti k rodnému kraju, pôsobí ako výraz spoločenskej solidarity s rodinou, priateľmi a pod.“

Cieľom tejto publikácie je na základe iných dialektologických prác a v pedagogických intenciách uľahčiť študentom informačnú a materiálúv orientáciu v daných tematických okruhoch. Aj názov práce zreteľne signalizuje selektívny tematický prístup, kde jeho kryštalizácia nachádza svoje obsahové vyznenie v šiestich kapitolách tejto publikácie. Každá zo šiestich kapitol pozostáva z dvoch častí – teoretickej a materiálovej. Teoretická časť je vytvorená na podklade odbornej literatúry viažucej sa k príslušnej kapitole. Materiálová časť obsahuje ukážky publikovaných

dialektologických prác, ukážky slovníkového a atlasového spracovania nárečového materiálu, názory lingvistov rôzneho dáta, čím si študenti môžu všímať chronologické názorové posuny na dané okruhy tém, a tým aj vedecký pokrok. Na konci kapitol je inštruktážny text, ktorý je primárne formulovaný ako súbor úloh, čo vyplýva z didaktického zamerania tejto publikácie.

Úvodná prvá kapitola *K charakteristike slovenských nárečí* (s. 15 – 45) terminologicky vymedzuje pojem dialekt, opierajúc sa o definície z viacerých zdrojov. Stručne je opísaný aj historický vývin slovenského jazyka, čoho výsledkom je dnešná podoba slovenských nárečí. Oceňujeme komplexné zhodnotenie faktorov vplyvujúcich na diferencovanosť slovenských nárečí, kde autorka nevynecháva ani fyzickogeografickú charakteristiku územia Slovenska, a to najmä geomorfológiu. V druhej polovici teoretickej časti prvej kapitoly sú prezentované pohľady na koreláciu spisovný jazyk – nárečia. Autorka upozorňuje na zmenu smeru interakcie týchto dvoch foriem národného jazyka, kým v období formovania sa spisovného jazyka naň vplývali nárečia, v súčasnosti je trend opačný. Posun v požívaní dialektov možno vnímať aj medzigeneračne. U predstaviteľov mladšej generácie sa mení jednak uplatňovanie dialektov, jednak ich podoba. V tejto súvislosti sa poukazuje už nielen na teritoriálnu príznakovosť nárečí, ale aj na sociálnu, čím sa rozširuje pole výskumu dialektov z horizontálnej do vertikálnej polohy stratifikácie národného jazyka, a tak vzniká väčší prienik medzi dialektológiou a sociolingvistikou. Tento názor je v publikácii podporený stratifikačným modelom národného jazyka I. Ripku, komunikačným kontinuom L. Kralčáka a v neposlednom rade podporuje názornú súvzťažnosť spisovného jazyka s nárečiami aj model kontinua variet podľa D. Slančovej a M. Sokolovej. Vo vývinových tendenciách autorka popisuje aj jeden aktuálny zaujímavý trend v dynamike súčasných nárečí. Ide o vplyv geograficky rozšírejších a centrálnějších nárečí na susedné menšie, jazykovo izolované nárečia. Tento vplyv je vysvetlený na pozadí sotáčkových a zemplínskych nárečiach. Sotácke nárečia sú pritom autorke vzhľadom na jej rodisko vlastné. O tom svedčí aj jej monografia (2010) o týchto nárečiach. Ďalší bádatel'kin dôkaz o aktuálnosti pohľadu na dialektologickú problematiku možno vidieť v otázke bivarietizmu s podpornými nárečovými ukázkami, z ktorých je už na prvý pohľad zrejmé, že nejde o rýdži nárečový prejav, ako to bolo v nárečových prepisoch staršieho dáta.

Druhá kapitola *Postavenie nárečí v stratifikačných modeloch slovenčiny a otázka medzivarietovej expanzie nárečí* (s. 47 – 68) obsahuje opis postavenia slovenských nárečí v rámci už vyššie popísanej stratifikácie, no v ďalšej časti tejto kapitoly sa analyzuje problematika uplatňovania, využívania nárečí v umeleckej literatúre na príklade textov Milky Zimkovej a Zuzky Zgurišky, teda ide o ukážky z rôznych nárečových oblastí. V časti „B“ sa prezentujú názory bádatel'ov k tejto téme s inštrukciami, úlohami pre študentov, ktoré sú v súlade s Bloomovou taxonómiou cieľov,

čím tieto úlohy rozvíjajú u poslucháčov najvyššie kognitívne formy myslenia, ako je úsudok či hodnotenie. Možno by bolo dobré vyššie uvedené úlohy v tejto časti práce doplniť o komparáciu jednotlivých názorov lingvistov, čo je už na zväžení každého vedúceho seminára.

V tretej kapitole *Z problematiky klasifikácie slovenských nárečí* (s. 71 – 128) autorka prehľadne klasifikuje slovenské nárečia, kde v prehľadných tabuľkách uvádza jazykovú diferencovanosť nárečových makroareálov, ale aj jednotlivých regiónov v rámci týchto makroareálov. Túto klasifikáciu, ktorú autorka prevzala od R. Krajčoviča (2009), konfrontuje aj s iným delením slovenských dialektov, napríklad s J. Štolcom a I. Ripkom. Na strane 80 sme zaznamenali jeden nesúlad medzi mapovým a textovým zaradením horehronského pomedzného areálu. Kým v textovej časti je tento pomedzný areál zaradený k juhovýchodnému regiónu stredoslovenských nárečí, z mapy podľa R. Krajčoviča (2009) vyplýva, že je zaradený do severozápadného regiónu v rámci stredoslovenského makroareálu. V ďalšej časti tejto kapitoly sa bádateľka venuje problematike goralských a sotáckych nárečí a cez teritoriálny aspekt nárečí plynule prechádza od pohraničných dialektov k slovenským nárečiam mimo územia nášho štátu, a to v logickej priestorovej následnosti (od najbližších území k SR až po tie najďalej vzdialené). Slovenské nárečové oblasti mimo územia Slovenska sú v tejto publikácii nielen zmapované, ale čitateľ sa má možnosť dozvedieť aj o príčinách ich tamojšieho výskytu. Na začiatku materiálnej časti (nielen) tejto kapitoly je v úvode dobre postavená motivačná otázka „Poznáte význam lexikálnych jednotiek“, no opis konsonantického a vokalického systému v časti „A.1“ (možno v záujme lepšej predstavivosti študentov) by bolo vhodné ešte doplniť o konkrétne príklady.

Zvlášť by sme chceli v tejto publikácii vyzdvihnúť prítomnosť štvrtej kapitoly *Jazykový zemepis a jazykové (nárečové) atlasy* (s. 129 – 207), ktorá sa venuje lingvistickej geografii. V starších dialektologických publikáciách a vysokoškolských učebniciach sa kartografické metódy často spomínajú len okrajovo, no vzhľadom na predmet výskumu dialektológie a potreby zaznamenávania jej výskumných výsledkov do priestoru má jazykový zemepis v tejto lingvistickej disciplíne širokú aplikáciu a dlhoročnú tradíciu. Viera Kováčová tu opisuje zrod a vývoj lingvistickej geografie jednak vo svete a jednak v našom priestore. Autorka dáva do popredia mapové megadiela, ako sú *Celokarpatský jazykový atlas*, *Slovanský jazykový atlas*, *Európsky jazykový atlas* a *Atlas slovenského jazyka*. Všetky spomínané atlasy sú doložené konkrétnymi mapovými ukážkami a opisom procesu ich vzniku s menami zaslužilých vedcov. Táto kapitola je venovaná aj kartografickým metódam, vysvetľuje sa rozdiel medzi syntetickými a analytickými mapami. Po každej kartografickej metóde nasleduje konkrétny príklad mapy, nie opačne, čo je z hľadiska podpory rozvíjania mentálnej predstavivosti študentov dôležité. Avšak na strane 176 by sme chceli

upozorniť na mapu flexie, ktorá zobrazuje L sg. lexémy *noha*. Uvedená mapa síce svoj účel spĺňa, no pre Šariš zobrazuje už neaktuálny jav (L sg. *na nože*), keďže k alternácii v týchto slovách už v šarišskom nárečovom areáli nedochádza. Vzhľadom na čo najväčšiu objektivitu a presnosť výskumu je dôležitá poznámka č. 16 I. Ripku na strane 172 týkajúcej sa Európskeho jazykového atlasu o neparitnosti v počte zastúpených lokalít v medzištátnom porovnávaní medzi Slovenskom a poľskými štátmi, kde pri komparácii treba zohľadňovať rozlohu a demografiu týchto štátov.

Piata kapitola *Z problematiky nárečovej lexiky a jej lexikografického spracovania* (s. 211 – 272) je venovaná diferenciacii nárečovej lexiky, ktorá je spracovaná jednoducho a prehľadne. Na začiatku tejto kapitoly je nárečová lexika z teritoriálneho hľadiska rozčlenená do siedmich skupín s uvedením konkrétnych príkladov, a to v súlade s diferencovanosťou podľa Atlasu slovenského jazyka. V krátkosti sa autorka venuje aj základným zmenám v nárečovej lexike, kde opisuje vznik a zánik denotátu, teda berúc do úvahy aj časový faktor. Keďže lingvistická geografia je spracovaná v predošlej kapitole, pri diferenciacii lexiky autorka vychádza zo Slovníka slovenských nárečí, kde pracuje s pojmami synonymia, heteronymia, tautonymia a homonymia. Vzťahy medzi týmito pojmami sa zobrazujú v tabuľke. Podobne ako pri atlasových veľdielach, aj pri Slovníku slovenských nárečí je opísaný proces jeho vzniku vďaka autoritám, ale aj podrobný opis, návod, ako sa v slovníku orientovať, ako s ním pracovať. Vysvetľujú sa tu všetky značky, symboly a heslá zo slovníka, ktoré sú v publikácii prehľadne rozdelené podľa kvalifikátorov (štylistický, zemepisný...). V tejto časti práce autorka upozorňuje aj na odlišné označovanie lokalít medzi *Atlasom slovenského jazyka* a *Slovníkom slovenských nárečí*. Keďže objektom výskumu Viery Kováčovej je okrem iného i nárečová frazeológia, autorka ju taktiež zahrnula do tejto práce. Nárečová frazeológia je klasifikovaná aj prostredníctvom iných autorov. V materiálovej časti tejto kapitoly je dôsledne vysvetlená heteronymia na príklade šírenia vtedy neznámej plodiny *zemiakov*, a to cez podrobnú historicko-hospodársko-administratívno-literárnu analýzu. V závere kapitoly je porovnávaný lexikálno-sémantický systém slovenských nárečí a spisovného jazyka, z čoho možno vyvodit' záver, že rovnaká forma je sémanticky nasýtenejšia v nárečiach.

V poslednej (šiestej) kapitole *Z dejín slovenskej dialektológie* (s. 275 – 302) sa informácie o lingvistickej geografii spočiatku opakujú, no vzhľadom na poslanie tejto práce to slúži na fixáciu učiva. Na s. 277 sme zaznamenali jednu faktickú diskrepanciu, ktorá akiste unikla autorkinej pozornosti, kde je uvedené, že S. Czambel pôsobil v „90. rokoch 20. stor.“. V materiálovej časti poslednej kapitoly oceňujeme dobre vysvetlený pôvod východoslovenských nárečí Jánom Stanislavom (1935). Čitateľ v tejto stati na základe uvedených ukážok môže chronologicky pozorovať vý-

vin názorov na pôvod východoslovenských dialektov. V stati *A. 2 Katarína Žeňuchová: Metódy terénnej práce Samuela Cambela a vtedajšia zberateľská prax* (s. 293 – 295) sa opisuje svedomitý a na vtedajšie obdobie pokrokový charakter práce S. Czambela, čo má aj pedagogický rozmer – môže u študentov vzbudzovať vážnosť a úctu k bádateľovi. V závere teoretickej časti poslednej kapitoly autorka nezabúda ani na aktuálne výskumné projekty a biele miesta tejto jazykovednej disciplíny, ako je napríklad nárečová syntax.

Práca Viery Kováčovej *Vybrané kapitoly z dialektológie* je prínosom v tejto vednej disciplíne. Ponúka všestrannú a bohatú materiállovú bázu nielen pri samotnom štúdiu, ale aj pri výučbe tohto premetu. V publikácii sú predstavené najaktuálnejšie nárečové javy a práca prispieva k poznaniu národného jazyka ako celku.